

Паска І. М.

*доктор економічних наук, професор кафедри публічного управління,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна;
e-mail: paska.igor@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-4453-8905*

Горська Е.

*доктор економічних наук, професор кафедри маркетингу та торгівлі,
Словацький сільськогосподарський університет у Нітрі, Словацька Республіка;
e-mail: elena.horska@uniag.sk; ORCID ID: 0000-0002-4973-9573*

Драган О. О.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна;
e-mail: draganok@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-6431-8825*

Понедільчук Т. В.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та економічної теорії,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна;
e-mail: komar.tv@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-0622-4318*

РЕГІОНАЛЬНІ АСИМЕТРІЇ ПОДАТКОСПРОМОЖНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Анотація. Досліджено сучасний стан податкоспроможності об'єднаних територіальних громад у контексті регіональної асиметрії соціально-економічного розвитку.

Проаналізовано стан регіональної асиметрії в Україні за макроекономічними та бюджетними показниками: валовий регіональний продукт на одну особу, заробітна плата одного штатного працівника, частка офіційних трансфертів у доходах зведеного бюджету області, питова вага валового регіонального продукту, що перерозподіляється через податки зведеного бюджету області. Визначено, що в дореформенний період (2013—2014 роки) в Україні відбувався соціально-економічний розвиток регіонів з ознаками регіональної асиметрії за розміром валового регіонального продукту на одну особу та частки офіційних трансфертів у доходах зведених бюджетів областей. Заробітна плата у регіонах, надходження від оподаткування якої покладено в основу визначення податкоспроможності регіонів, варіювалася на рівні, що дозволяє стверджувати про однорідність регіонів за цією ознакою.

Детально проаналізовано регіональну асиметрію податкоспроможності об'єднаних територіальних громад за такими ознаками: середній індекс податкоспроможності об'єднаних територіальних громад області; темп росту податкоспроможності об'єднаних територіальних громад області; ступінь диференціації податкоспроможності об'єднаних територіальних громад у межах регіону.

Доведено, що високий рівень податкоспроможності об'єднаних територіальних громад з одночасним зменшенням його приросту визначено у Полтавській та Дніпропетровській областях. Частина областей Центрального і Північно-Східного регіонів визначено як трансформаційні області, в яких індекс податкоспроможності об'єднаних територіальних громад демонструє позитивну динаміку і застосовування різних видів горизонтального вирівнювання; Західного і Південного регіонів — областей, у яких низький рівень податкоспроможності з позитивною динамікою.

Обґрунтовано та емпірично доведено наявність прямого і сильного зв'язку між валовим регіональним продуктом і податкоспроможністю об'єднаних територіальних громад у межах регіону.

Ключові слова: валовий регіональний продукт, децентралізація, об'єднана територіальна громада, податкоспроможність, регіональні асиметрії.

Формул: 0; рис.: 4; табл.: 1; бібл.: 14.

Paska I.
Doctor of Economics,
Professor of the Department of Public Administration,
Bila Tserkva National Agrarian University, Ukraine;
e-mail: paska.igor@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-4453-8905

Horska E.
Doctor of Economics, Professor,
Department of Marketing and Trade,
Slovak University of Agriculture in Nitra, Slovak Republic;
e-mail: elena.horska@uniag.sk; ORCID ID: 0000-0002-4973-9573

Dragan O.
Associate Professor, Department of Finance, Banking and Insurance
Bila Tserkva National Agrarian University, Ukraine,
e-mail: draganok@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-6431-8825

Ponedilchuk T.
Ph. D. in Economics,
Associate Professor Department of Economics and Economic Theory,
Bila Tserkva National Agrarian University, Ukraine;
e-mail: komar.tv@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-0622-4318

REGIONAL ASYMETRY OF TAXABILITY OF THE UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES

Abstract. It is researched the current state of tax capacity of united territorial communities in the context of regional asymmetry of socio and economic development in the article.

It is analyzed the state of regional asymmetry in Ukraine on macroeconomic and budget indicators: gross regional product per capita, wages per full-time employee, the share of official transfers in the consolidated budget revenues of the region, the share of gross regional product redistributed through the consolidated regional budget taxes. It is determined that in the pre-reform period (2013—2014) in Ukraine there was a socio and economic development of regions with regional asymmetry in size of gross regional product per capita and the share of official transfers in the revenues of consolidated regional budgets. The wages in the regions, the tax revenues of which are the basis for determining the tax capacity of regions, have been varied at a level that allows us to assert the homogeneity of the regions due to this feature.

The regional asymmetry of the tax capacity of the united territorial communities is analyzed in detail according to the following features: the average index of the tax capacity of the united territorial communities of the region; the growth rate of tax capacity of the united territorial communities of the region; the degree of differentiation of the tax capacity of the united territorial communities within the region.

It is proved that a high level of tax capacity of the united territorial communities with a simultaneous decrease in its growth was determined in Poltava and Dnipropetrovsk regions. The part of the Central and North-Eastern regions are defined as transformational regions, where the tax capacity index of the united territorial communities shows the positive dynamics and use of different types of horizontal alignment; Western and Southern regions — are regions where there is a low level of tax capacity with positive dynamics.

It is substantiated and empirically proved the existence of a direct and strong connection between the gross regional product and the tax capacity of the united territorial communities within the region.

Keywords: gross regional product, decentralization, united territorial community, taxability, regional asymmetry

JEL Classification H77, R12, R51

Formulas: 0; fig.: 4; tabl.: 1; bibl.: 14.

Паска И. М.

доктор экономических наук,
профессор кафедры публичного управления и администрирования,
Белоцерковский аграрный национальный университет, Украина;
e-mail: paska.igor@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-4453-8905

Горская Е.

доктор экономических наук, профессор кафедры маркетинга и торговли,
Словацкий сельскохозяйственный университет в Нитре, Словацкая Республика;
e-mail: elena.horska@uniag.sk; ORCID ID: 0000-0002-4973-9573

Драган О. О.

кандидат экономических наук,
доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования,
Белоцерковский аграрный национальный университет, Украина;
e-mail: draganok@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-6431-8825

Понедельчук Т. В.

кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики и экономической теории,
Белоцерковский аграрный национальный университет, Украина;
e-mail: komar.tv@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-0622-4318

РЕГИОНАЛЬНЫЕ АСИММЕТРИИ НАЛОГОСПОСОБНОСТИ ОБЪЕДИНЕННЫХ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩИН

Аннотация. Исследовано современное состояние налоговоспособности объединенных территориальных общин в контексте региональной асимметрии социально-экономического развития.

Определено, что в 2013—2014 годы в Украине происходило социально-экономическое развитие регионов с признаками региональной асимметрии по размеру валового регионального продукта на душу населения и доли официальных трансфертов в доходах сводных бюджетов областей.

Доказано, что высокий уровень налоговоспособности объединенных территориальных общин с одновременным уменьшением его прироста определен в Полтавской и Днепропетровской областях. Часть областей Центрального и Северо-Восточного регионов определены как трансформационные области, в которых индекс налоговоспособности объединенных территориальных общин демонстрирует положительную динамику; Западного и Южного регионов — областей, в которых низкий уровень налоговоспособности с положительной динамикой.

Ключевые слова: валовой региональный продукт, децентрализация, объединенная территориальная община, податкоспроможность, региональная асимметрия

Формул: 0; рис.: 4; табл.: 1; библ.: 14.

Вступ. Утвердження децентралізації влади і поступове передання органам місцевого самоврядування частини повноважень, фінансових ресурсів та відповідальності відбулося 2014 року, проте цей процес триває донині. Станом на серпень 2019 року було створено 936 об'єднаних територіальних громад (далі — ОТГ), які об'єднали 4 330 територіальних громад і близько 10 млн жителів, що становить 28,6 % від загальної чисельності населення України [1]. За даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 6 631 територіальна громада залишається необ'єднаною, що становить 60,5 % від загальної кількості базового рівня станом на 01.01.2015. Таким чином, процес формування об'єднаних територіальних громад залишається актуальним як з позиції практики, так і позиції концептуально-методологічного забезпечення. Одним з яких має бути усунення регіональної асиметрії фінансового забезпечення об'єднаних територіальних громад або мінімізації її негативних наслідків.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Питанням функціонування об'єднаних територіальних громад і проблематиці їхнього фінансового забезпечення присвячено праці таких науковців і практиків, як: Л. В. Беззубко [2], С. В. Бойко [3], Т. І. Воскресенська [4], О. І. Дем'янчук [5], Л. П. Довгань [6] та ін. Зокрема, Ю. О. Раделицький [7] визначив чинники формування та проблеми фінансового забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад; Н. Я. Спасів [8] досліджувала формування фінансів об'єднаних територіальних громад і здійснення фінансового вирівнювання в контексті впливу на соціально-економічний розвиток регіонів. Питанням фінансової децентралізації присвячено праці представників світової фінансової думки: Т. Баскаран [9], Н. Давооді [10], У. Оутс [11, 12], В. Танзі [13] та ін.

Метою статті є емпіричний аналіз сучасного стану податкоспроможності об'єднаних територіальних громад у контексті регіональних асиметрії соціально-економічного розвитку.

Результати дослідження. Регіональні асиметрії — об'єктивне явище більшості держав, що стало наслідком еволюційного соціально-економічного розвитку, проте може посилюватись або послаблюватись під впливом різних (політичних, соціальних, інноваційних, інвестиційних, податкових тощо) факторів. Показники стану регіональної асиметрії в Україні (максимальне значення (max), мінімальне значення (min), розмах варіації (R), середнє квадратичне відхилення (σ), квадратичний коефіцієнт варіації (v_σ) макроекономічних і бюджетних показників наведено в *табл.*

Таблиця

Показники варіації економічного розвитку регіонів у 2013—2017 роках

Показники		Період, що передував децентралізації		Період впровадження децентралізації		
		2013	2014	2015	2016	2017
Валовий регіональний продукт на 1 особу, грн	max	46333	53749	66390	81145	106248
	min	15154	16552	20338	23365	31509
	R	31179	37197	46052	57780	74739
	σ	8202	9542	12647	15586	19341
	v_σ	29,62	29,71	30,26	31,32	30,71
Заробітна плата одного штатного працівника, грн	max	3351	3641	4366	5229	7188
	min	2359	2527	2994	3695	5554
	R	992	1114	1372	1534	1634
	σ	283	311	385	439	459
	v_σ	9,97	10,24	10,56	9,84	7,29
Частка офіційних трансфертів у доходах зведеного бюджету області, %	max	76,63	76,31	75,44	72,49	71,32
	min	36,57	38,30	49,94	44,74	45,24
	R	40,07	38,01	25,51	27,75	26,08
	σ	11,16	10,32	7,36	8,38	7,95
	v_σ	19,28	17,25	11,64	14,62	13,83
Питова вага валового регіонального продукту, що перерозподіляється через податки зведеного бюджету області, %	max	7,36	6,89	7,01	9,62	9,36
	min	5,03	4,61	4,21	5,13	5,31
	R	2,33	2,28	2,79	4,49	4,05
	σ	0,56	0,53	0,52	0,85	0,87
	v_σ	8,76	9,06	9,67	12,29	11,25

Примітки: 1. Розраховано без даних АРК, Луганської та Донецької області, м. Києва.

2. Складено за даними Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України і розрахунками авторів.

Особливістю сучасного стану соціально-економічного розвитку України є високий рівень диференціації регіонів за розміром валового регіонального продукту (ВРП) на одну особу. До регіонів — лідерів за розміром ВРП на одну особу в довгостроковому періоді незмінно належали Дніпропетровська, Полтавська, Київська області (*рис. 1*); високий рівень ВРП на одну особу формувався у Центральних і Південно-Східних регіонах. До регіонів-аутсайдерів належали Чернівецька, Тернопільська, Закарпатська області. Інші області Західного регіону мали низький рівень ВРП на одну особу, за винятком Львівської області.

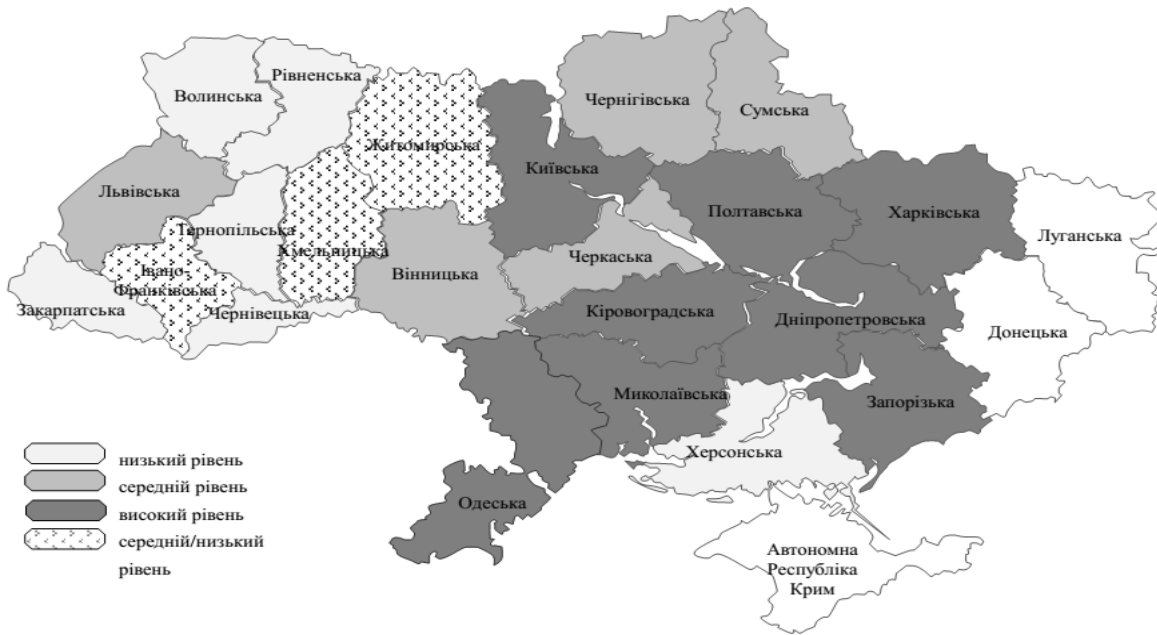

Рис. 1. Асиметрія валового регіонального продукту у 2015—2017 роках

Примітки: 1. Розраховано без даних АРК, Луганської та Донецької областей.

2. Складено за даними Міністерства фінансів України.

Отримані результати ранжування регіонів за розміром валового регіонального продукту (ВРП) на одну особу дають підстави стверджувати про існування регіональної асиметрії. У Західному регіоні ВРП на одну особу набував низького рівня, у частині Центрального і Північно-Східному регіонах — середнього рівня, у частині Центрального і в Південному регіонах, за винятком Херсонської області, — високого рівня. Розрахований коефіцієнт варіації свідчить про посилення диференціації економічного потенціалу регіонів у довгостроковій динаміці (2013—2017 рр.).

Рівень диференціації регіонів за розміром заробітної плати слід вважати помірним, оскільки максимальне значення коефіцієнта варіації становило 10,56 % 2015 року з тенденцією до зменшення. Найвищий середній розмір заробітної плати був у Київській, Дніпропетровській, Запорізькій і Миколаївській областях; найнижчий, відповідно, у Тернопільській, Херсонській, Чернівецькій, Кіровоградській і Чернігівській областях. Ступінь кореляції валового регіонального продукту і заробітної плати свідчить про наявність прямого сильного зв'язку ($r_{2013} = 0,874$, $r_{2014} = 0,865$, $r_{2015} = 0,824$, $r_{2016} = 0,767$, $r_{2017} = 0,748$), проте вагомість заробітної плати щороку зменшується на користь інших складових ВРП: податків, валового прибутку, змішаного доходу.

Перспективи формування спроможних громад доцільно розглядати у контексті залежності від трансферів з Державного бюджету України та формування у місцевих бюджетах власних податкових надходжень. Найвищий рівень залежності від трансферів (дотацій і субвенцій) мали Закарпатська, Тернопільська, Волинська, Івано-Франківська, Рівненська і Чернівецька області, тобто регіони переважно західної частини держави; найвищий рівень фінансової автономії демонстрували Дніпропетровська, Одеська, Полтавська, Запорізька, Київська і Харківська області. Ступінь кореляції валового регіонального продукту і частки офіційних трансфертів у доходах зведених бюджетів областей свідчить про наявність дуже сильного оберненого зв'язку в дореформенний період ($r_{2013} = -0,930$, $r_{2014} = -0,924$) і сильного оберненого зв'язку в період реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади ($r_{2016} = -0,867$, $r_{2017} = -0,821$). Динаміка показників варіації залежності зведених бюджетів областей від офіційних трансфертів свідчить про поступове послаблення диференціації регіонів.

Фінансова спроможність місцевих бюджетів, у тому числі бюджетів ОТГ, формується за рахунок податкових надходжень, неподаткових надходжень та операцій з капіталом. Так, через податкові надходження зведених бюджетів областей перерозподілялося від 4,21 % ВРП 2015 року до 9,62 % ВРП 2016-го. Найвища частка перерозподілу валового регіонального продукту в Чернівецькій, Сумській, Житомирській, Одеській і Закарпатській областях; найменша — в Івано-Франківській, Полтавській і Київській областях. Проведені розрахунки кореляційно-регресійного зв'язку між рівнем ВРП на одну особу, і часткою його перерозподілу дають можливість зробити висновок про відсутність сильного чи дуже сильного зв'язку в довгостроковій перспективі.

Отже, у дореформенний період (2013—2014 роки) в Україні відбувався соціально-економічний розвиток регіонів з ознаками регіональної асиметрії за розміром валового регіонального продукту на одну особу і частки офіційних трансфертів у доходах зведених бюджетів областей. Заробітна плата в регіонах, надходження від оподаткування якої покрадено в основу визначення податкоспроможності регіонів, варіювалася на рівні, що дозволяє стверджувати про однорідність регіонів за цією ознакою.

Децентралізація владних і фінансових повноважень держави на користь об'єднаних територіальних громад відбувалася з реформування складу дохідної частини місцевих бюджетів за всіма групами доходів, проте найсуттєвіші зміни відбулися за податковими надходженнями (податком на доходи фізичних осіб, екологічним податком, акцизним податком тощо) та офіційними трансфертами (відмінено надання дотацій вирівнювання, передання коштів до державного бюджету і місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів, частини субвенцій на користь базової та реверсної дотацій, освітньої, медичної та інших субвенція). Підставою для визначення податкоспроможності бюджетів об'єднаних територіальних громад у Бюджетному кодексі України [14] визначено надходження податку на доходи фізичних осіб, нівелюючи акцизний податок, податок на прибуток підприємств, податок на майно, єдиний податок, рентну плату (за спеціальне використання лісових ресурсів, за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату, за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення), місцеві збори.

Проведення визначення регіональних асиметрій податкоспроможності об'єднаних територіальних громад передбачає обґрунтування ознак, які покладено в основу ранжування. Наше дослідження обмежено такими ознаками: середній індекс податкоспроможності об'єднаних територіальних громад регіону (області), розрахований за формулою середньої арифметичної зваженої, вага — чисельність населення громади; темп росту податкоспроможності об'єднаних територіальних громад області; ступінь диференціації податкоспроможності об'єднаних територіальних громад у межах регіону.

Ознака 1. Середній індекс податкоспроможності об'єднаних територіальних громад області. Стаття 99 Бюджетного кодексу України регламентує порядок розподілу об'єднаних територіальних громад за значенням індексу податкоспроможності їхніх бюджетів. Розподіл відбувається таким чином: «якщо значення індексу в межах 0,9—1,1 — вирівнювання не здійснюється; менше ніж 0,9 — надається базова дотація відповідному бюджету в обсязі 80 % суми, потрібної для досягнення значення такого індексу забезпеченості відповідного бюджету 0,9; більше ніж 1,1 — передається реверсна дотація з відповідного бюджету в обсязі 50 % суми, що перевищує значення такого індексу 1,1» [14]. Дослідження податкоспроможності об'єднаних територіальних громад у динаміці робить необхідним формування окремих груп регіонів, до яких у різні роки застосовувалися різні підходи до вирівнювання (рис. 2).

Рис. 2. Регіональні асиметрії податкоспроможності об'єднаних територіальних громад у 2016—2019 роках за середнім індексом області

Примітки: 1. Розраховано без даних АРК, Луганської та Донецької областей.
2. Складено за даними Міністерства фінансів України.

Урахування індексу податкоспроможності об'єднаних територіальних громад областей у середньостроковому періоду свідчить про відсутність формування усталених регіональних асиметрій. Західний і Південний регіони отримували базову дотацію з Державного бюджету для горизонтального вирівнювання, що свідчить про низький рівень податкоспроможності бюджетів ОТГ у Волинській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Львівській, Одеській, Рівненській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій і Чернівецькій областях. Для Центрального і Північно-Східного регіонів характерними були коливання індексу податкоспроможності ОТГ з тенденцією до підвищення і переходу від базової дотації. Порівняння регіональних асиметрій податкоспроможності об'єднаних територіальних громад за середнім індексом області з іншими показниками соціально-економічного розвитку свідчить про сильний зв'язок ($r_{2015} = 0,752$, $r_{2016} = 0,690$, $r_{2017} = 0,727$) з валовим регіональним продуктом на одну особу та помірний (помітний) ступінь зв'язку ($r_{2015} = 0,612$, $r_{2016} = 0,395$, $r_{2017} = 0,422$) із заробітною платою.

Ознака 2. Темп росту податкоспроможності об'єднаних територіальних громад області. Порівняння індексу податкоспроможності об'єднаних територіальних громад 2016 року та темпу їхнього росту у 2016—2019 роках, обчисленого за формулою середньої геометричної, показало про кореляцію двох показників. Проведений кореляційно-регресійний аналіз показав, що між індексом податкоспроможності об'єднаних територіальних громад 2016 року та темпу їхнього росту у 2016—2019 роках існує сильний та обернений зв'язок: $r = -0,771$. У регіональному вимірі найвищі темпи росту податкоспроможності об'єднаних територіальних громад було продемонстровано в областях, які мали низький середній рівень податкоспроможності об'єднаних територіальних громад у рік заснування (рис. 3). При цьому варто відмітити інтенсивне зростання податкоспроможності об'єднаних територіальних громад Західного регіону держави за рахунок утворення ОТГ із високим індексом податкоспроможності (індекс податкоспроможності у першому році перевищував середній рівень у півтора раза, $I_{\text{под ОТГ}} < 1,5$) в Івано-Франківській (Ямницька сільська ОТГ, $I_{\text{под ОТГ}} < 2,18$), Волинській (Поромівська сільська ОТГ, $I_{\text{под ОТГ}} < 2,52$; Боратинська сільська ОТГ, $I_{\text{под ОТГ}} < 5,71$; Липинська сільська ОТГ, $I_{\text{под ОТГ}} < 1,79$; Підгайцівська сільська ОТГ, $I_{\text{под ОТГ}} < 2,62$), Львівській (Солонківська сільська ОТГ, $I_{\text{под ОТГ}} < 1,66$; Славська селищна ОТГ, $I_{\text{под ОТГ}} < 2,00$), Сумській (Комишанська сільська ОТГ, $I_{\text{под ОТГ}} < 3,10$) областях.

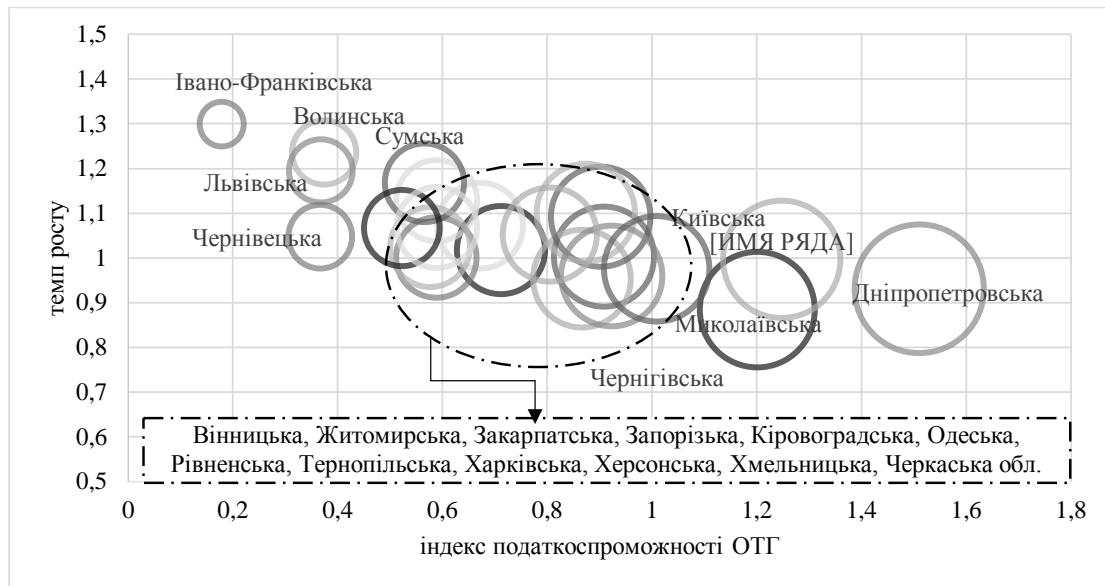
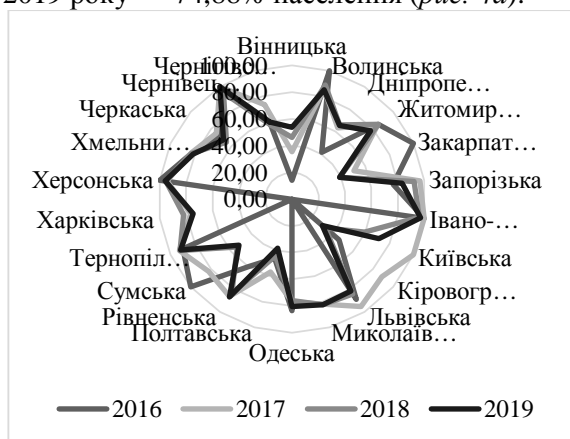

Рис. 3. Точкова діаграма регіональних асиметрій податкоспроможності об'єднаних територіальних громад у 2016—2019 роках за середнім індексом області

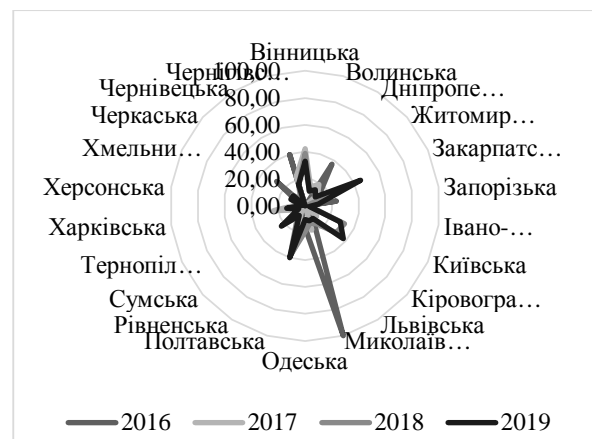
Примітка: 1. Розраховано без даних АРК, Луганської та Донецької областей.
2. Складено за даними Міністерства фінансів України.

Відповідно, низькі темпи росту податкоспроможності об'єднаних територіальних громад було продемонстровано в областях, які мали високий середній рівень податкоспроможності об'єднаних територіальних громад у роки заснування: Дніпропетровська, Миколаївська, Полтавська і Харківська області. Інші області формують сукупність регіонів з помірним темпом росту, незалежним від індексу податкоспроможності об'єднаних територіальних громад.

Ознака 3. Ступінь диференціації податкоспроможності об'єднаних територіальних громад у межах регіону. Індекси податкоспроможності бюджетів об'єднаних територіальних громад свідчать про формування ОТГ у більшості областях на умові їхньої дотаційності та неможливості фінансування потреб громади. Загалом, 2016 року в дотаційних громадах проживало 76,03 % населення відповідних громад, 2017-го — 80,47 %, 2018-го — 75,69 %, 2019 року — 74,88% населення (рис. 4а).

а)

б)

Рис. 4. Регіональні асиметрії частки населення, що проживало в об'єднаних територіальних громад у 2016—2019 роках: а) базова дотація, б) реверсна дотація

Примітки: 1. Розраховано без даних АРК, Луганської та Донецької областей.
2. Складено за даними Міністерства фінансів України.

Таким чином, населення об'єднаних територіальних громад Волинської, Житомирської, Запорізької, Івано-Франківської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Рівненської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької і Чернівецької областей проживало у громадах, які отримували горизонтальне вирівнювання за рахунок базових дотацій з Державного бюджету України фінансування на рівні 80 % потрібних коштів. Вагомі переваги від децентралізації отримали об'єднані територіальні громади Вінницької, Кіровоградської і Полтавської областей, у яких проживало понад третину населення регіону в об'єднаних територіальних громадах з індексом податкоспроможності понад 1,1.

Висновки. Формування об'єднаних територіальних громад відбувається в умовах асиметрії соціально-економічного розвитку регіонів і його посилення в середньостроковому періоді. Результати проведеного аналізу регіональних диспропорцій податкоспроможності об'єднаних територіальних громад за середньозваженим рівнем податкоспроможності, темпом її росту та ступенем диференціації в межах регіону вказують на існування регіональних асиметрій, що негативно впливають на фінансове забезпечення регіонального розвитку. Високий рівень податкоспроможності об'єднаних територіальних громад з одночасним зменшенням індексу визначено в Полтавській і Дніпропетровській областях. Частина областей Центрального і Північно-Східного регіонів (Вінницька, Черкаська, Кіровоградська, Сумська, Харківська області) визначено як трансформаційні області, в яких індекс податкоспроможності об'єднаних територіальних громад демонструє позитивну динаміку та ОТГ у довгостроковому періоді застосовували різні види горизонтального вирівнювання. Області Західного і Південного регіонів (Волинська, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Львівська, Одеська, Миколаївська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Чернівецька області) характеризуються низьким рівнем податкоспроможності об'єднаних територіальних громад з одночасною позитивною динамікою і високою часткою населення, що проживає в дотаційних ОТГ. Таким чином, обґрунтовано та емпірично доведено наявність прямого і сильного зв'язку між валовим регіональним продуктом і податкоспроможності об'єднаних територіальних громад у межах регіону.

Література

1. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 серпня 2019 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/443/10.08.2019.pdf>.
2. Беззубко Л. В. Удосконалення фінансового механізму діяльності об'єднаних територіальних громад / Л. В. Беззубко, Б. І. Беззубко // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Державне управління. — 2016. — Вип. 2. — С. 72—81.
3. Бойко С. В. Горизонтальне вирівнювання обласних бюджетів України в умовах децентралізації / С. В. Бойко, В. В. Гошовська, О. А. Гнатенко // Modern economics. — 2019. — № 13. — С. 25—32.
4. Воскресенська Т. І. Фінансово-економічні перспективи територіального об'єднання громад / Т. І. Воскресенська, М. В. Ольшанська // Бізнес Інформ. — 2016. — № 10. — С. 308—313.
5. Дем'янчук О. І. Особливості формування та використання коштів об'єднаних територіальних громад в Україні / О. І. Дем'янчук, М. В. Сипата // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка. — 2017. — № 7. — С. 34—39.
6. Довгань Л. П. Формування фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад / Л. П. Довгань, Л. О. Першко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка. — 2018. — № 11. — С. 122—126.
7. Раделицький Ю. О. Місцеві бюджети в умовах поглиблення фінансової децентралізації в Україні : монографія / Ю. О. Раделицький. — Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. — 312 с.
8. Спасів Н. Я. Фінанси об'єднаних територіальних громад: детермінанти та пріоритети розвитку : монографія / Н. Я. Спасів. — Тернопіль : ТНЕУ, 2018. — 472 с.
9. Baskaran T. Fiscal Decentralization and Economic Growth in OECD Countries: is there a Relationship / T. Baskaran, T. P. Feld // Public Finance Review. — 2012. — № 41/4. — P. 421—445.
10. Davoodi H. Fiscal Decentralization and Economic Growth: A Cross-Country Study / H. Davoodi, H. Zou // Journal of Urban Economics. — 1998. — № 43. — P. 244—257.
11. Oates W. E. Fiscal Decentralization and Economic Development / W. E. Oates // National Tax Journal. — 1993. — № 46 (2). — P. 237—243.
12. Oates W. E. Of the evolution of fiscal federalism: theory and institutions / W. E. Oates // National Tax Journal. — 2008. — Vol. 61. — June. — P. 313—334.
13. Tanzi V. Fiscal Federalism and Decentralization: A Review of Some Efficiency and Macroeconomic Aspects / V. Tanzi // The World Bank Research Observer. — 1995. — P. 295—316.
14. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 50—51. — Режим доступу : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

Статтю рекомендовано до друку 28.05.2020

© Паска І. М., Горська Е., Драган О. О., Понедільчук Т. В.

References

1. *Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady ta reformuvannya mistsevoho samovriaduvannia stanom na 10 serpnia 2019* [Monitoring the decentralization process and reforming local government on August 10, 2019]. (2019). Retrieved from <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/443/10.08.2019.pdf> [in Ukrainian].
2. Bezzubko, L. V., & Bezzubko, B. I. (2016). Udoskonalennia finansovoho mekhanizmu diialnosti obiednanykh terytorialnykh hromad [Improvement of financial mechanism of activity of united territorial communities]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Derzhavne upravlinnia — Bulletin of the National University of Civil Protection of Ukraine. Public Administration*, 2, 72—81 [in Ukrainian].
3. Boiko, S., Hoshovska, V., & Hnatenko, O. (2019). Horyzontalne vyrivniuvannia oblasnykh biudzhetyv Ukrainy v umovakh detsentralizatsii [Horizontal Equalization of Regional Budgets of Ukraine in Conditions of Decentralization]. *Modern Economics*, 13, 25—32 [in Ukrainian].
4. Voskresenska, T. I., & Olshanska, M. V. (2016). Finansovo-ekonomichni perspektyvy terytorialnoho obiednannia hromad [Financial and economic perspectives of territorial community integration]. *Biznes Inform — Business Inform*, 10, 308—313 [in Ukrainian].
5. Demianchuk, O. I., & Sypata, M. V. (2017). Osoblyvosti formuvannia ta vykorystannia koshtiv obiednanykh terytorialnykh hromad v Ukraini [Features of formation and use of funds in the united territorial communities in Ukraine]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Ekonomika — Scientific Notes of Ostroh Academy National University. Economics*, 7, 34—39 [in Ukrainian].
6. Dovhan, L. P., & Pershko, L. O. (2018). Formuvannia finansovoi spromozhnosti obiednanykh terytorialnykh hromad [Formation of the united territorial communities' financial ability]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Ekonomika — Scientific Notes of Ostroh Academy National University. Economics*, 11, 122—126 [in Ukrainian].
7. Radelytskyi, Yu. O. (2018). *Mistsevi biudzhety v umovakh pohlyblennia finansovoi detsentralizatsii v Ukraini* [Local budgets in the context of deepening financial decentralization in Ukraine]. Lviv: LNU [in Ukrainian].
8. Spasiv, N. Ya. (2018). *Finansy obiednanykh terytorialnykh hromad: determinanty ta priorytety rozvytku* [Finance of united territorial communities: determinants and priorities of development]. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
9. Baskaran, T., & Feld, T. P. (2012). Fiscal Decentralization and Economic Growth in OECD Countries: is there a Relationship. *Public Finance Review*, 41/4, 421—445.
10. Davoodi, H., & Zou, H. (1998). Fiscal Decentralization and Economic Growth: A Cross-Country Study. *Journal of Urban Economics*, 43, 244—257.
11. Oates, W. E. (1993). Fiscal Decentralization and Economic Development. *National Tax Journal*, 46 (2), 237—243.
12. Oates, W. E. (2008). Of the evolution of fiscal federalism: theory and institutions. *National Tax Journal*, 61, June, 313—334.
13. Tanzi, V. (1995). Fiscal Federalism and Decentralization: A Review of Some Efficiency and Macroeconomic Aspects. *The World Bank Research Observer*, 295—316.
14. Verkhovna Rada Ukrainy. (2010). Biudzhetni kodeks Ukrainy vid 08.07.2010 № 2456-VI [Budget Code of Ukraine 08.07.2010 № 2456-VI]. (2010). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy — Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 50—51. Retrieved from <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukrainian].

The article is recommended for printing 28.05.2020

© Paska I., Horska E.,
Dragan O., Ponedilchuk T.